

здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні [3]. Слідчий суддя має досить широкий спектр своїх повноважень та особливість його полягає в тому, що він не відноситься до системи правоохоронних органів, є незалежною особою, яка може приймати самостійні рішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук /Ю. В. Скрипіна. – Х., 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2005/05kovpsk.zip>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17/print1330439902276360>
4. Руденко В. Процесуальний статус слідчого судді / В. Руденко // Слово національної школи суддів України. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/%D0%A5/Downloads/cln_2013_3_12.pdf
5. Сиза Н.П. Повноваження слідчого судді щодо здійснення судового контролю у кримінальному процесі України / Н. П. Сиза // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2012. – №2(6). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12snpkpu.pdf>

Нужда С. Ф.

*студентка V курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу
Рогатинська Н. З.*

ПРАВОВИЙ СТАТУС НОТАРІУСА ЯК СВИДКА ПРИ ЗАХИСТІ НОТАРІАЛЬНОЇ ТАЄМНИЦІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток інституту нотаріату є важливим аспектом у здійсненні захисту основних прав та свобод громадян у реалізації ними можливості вирішення сприв у досудовому порядку.

Однак нотаріус під час виконання покладених на нього законодавством повноважень може виступати не лише учасником цивільних правовідносин, а й залучатись до кримінального процесу у якості свідка. Важливим постає питання визначення правового статусу нотаріуса у кримінальному судочинстві, визначення його основних прав та обов'язків під час здійснення своєї професійної діяльності.

Одним із ключових аспектів участі нотаріуса як свідка у кримінальному провадженні є дотримання конфіденційності дій, вчинюваних клієнтами. Тому саме схоронність нотаріальної таємниці, у розрізі його участі у кримінальному провадженні, постає визначальним моментом, який закріплюється не лише у нормах матеріального права, а й має гідну реалізацію у процесуальному законодавстві.

Метою даної статті є висвітлення основних аспектів допустимості участі нотаріуса кримінальному процесу як свідка та збереження нотаріальної таємниці при поданні останнім показань.

Окремим питанням участі нотаріуса у кримінальному процесу присвячені дослідження таких науковців як Л.Д. Удалової, О.Є. Остапенка, О.В. Бауліна, О.І. Поповченка, О.М. Ярмака

Згідно з ч. ч. 2, 3 ст. 8 Закону України від 2 вересня 1993 р. «Про нотаріат» (далі – Закон), нотаріус та особи, вказані у ст. 1 цього Закону, а також помічник нотаріуса зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю, навіть якщо їх діяльність обмежується наданням правової допомоги чи ознайомленням з документами і нотаріальна дія або дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не вчинялась. Обов'язок дотримання нотаріальної таємниці поширюється також на осіб, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи, на осіб, залучених для вчинення нотаріальних дій як свідків, та на інших осіб, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці. Такою таємницею є сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо [1].

Національне кримінальне процесуальне законодавство у своїх нормах забезпечує схоронність нотаріальної таємниці, шляхом обмеження виклику нотаріуса як свідка. Зокрема, п. 3 ч. 2 ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) передбачено, що не можуть бути допитані як свідки нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю [2]. У даному випадку таке поняття у юридичній літературі можна назвати «іmunітет нотаріуса як свідка» або «свідоцький іmunітет».

Норми зарубіжного законодавства також передбачають певний захист нотаріальної таємниці, з боку нотаріусів, під час їх участі у кримінальному процесі в якості свідків. Так, наприклад, у п. 3 ч. 1 параграфу 53 КПК Федеративної Республіки Німеччини передбачено, що право відмовитися від дачі показань за професійною ознакою мають нотаріуси – про те, що було їм довірено або стало відомо. Відповідно до ч. 2 даного параграфу нотаріуси не можуть відмовитися від дачі показань, якщо вони звільнені від обов'язку зберігати таємницю. Зі змісту параграфу 53а КПК вказаної країни можна дійти висновку, що право відмовитися від дачі показань також мають помічники та стажисти нотаріуса. Рішення про використання ними такого права приймають нотаріуси, крім випадків, коли таке рішення не може бути прийнято у найближчий період часу.

Нотаріуси не можуть бути допитані як свідки тільки про відомості, які становлять нотаріальну таємницю. Водночас КПК не забороняє допит нотаріуса як

свідка для з'ясування будь-яких фактів, що мають значення для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Необхідно звернути увагу на те, що згідно з п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК не можуть бути допитані як свідки тільки нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю. Редакція цього пункту підлягає вдосконаленню, оскільки перелік осіб, на яких поширюється обов'язок зберігати дану професійну таємницю, значно більший [3].

Відповідно до ст. 1, ч. ч. 2, 3 ст. 8 Закону, крім нотаріуса зберігати нотаріальну таємницю також зобов'язані: уповноважені посадові особи відповідного органу місцевого самоврядування, які у населених пунктах, де немає нотаріусів, вчиняють нотаріальні дії, передбачені ст. 37 Закону; посадові особи консульських установ, які вчиняють нотаріальні дії, що визначені у ст. 38 Закону; посадові особи дипломатичних представництв, які вчиняють нотаріальні дії у випадках, передбачених чинним законодавством; особи, вказані у ст. 40 Закону, які посвідчують заповіти і доручення; помічник нотаріуса; особи, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи; особи, залучені для вчинення нотаріальних дій як свідки; інші особи, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці [1].

Беручи до уваги вищевказані норми Закону, та порівнюючи їх законодавством міжнародним, можна дійти висновку, що українське кримінальне процесуальне законодавство потребує внесення змін щодо так званого «свідоцького імунітету» не лише для нотаріусів, а для інших осіб передбачених спеціальним законом.

Так, Л.Д. Удалова відмічає, що відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК не можуть бути допитані як свідки нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю. Однак за Законом обов'язок зберігати нотаріальну таємницю покладається не тільки на нотаріусів, а й на інших осіб, які вчиняють нотаріальні дії, помічника нотаріуса, на осіб, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи іншої роботи, на осіб, залучених для вчинення нотаріальних дій як свідків та на інших осіб, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці. Науковець пропонує доповнити п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК положенням, що крім нотаріуса не підлягають допиту як свідки особи, які вчиняють нотаріальні дії, помічник нотаріуса, а також особи, вказані у ч. 3 ст. 8 Закону [4, с. 286].

О. Є. Остапенко вважає, що у п. 3 ч. 2 ст. 65 КПК доцільно навести вичерпний перелік таких осіб. Ним пропонується вказати у цій нормі, що не підлягають допиту як свідки інші особи, які вчиняють нотаріальні дії, помічник нотаріуса, особи, яким про вчинені нотаріальної дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи, особи, залучені для вчинення нотаріальних дій як свідки та інші особи, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці [5, с. 7].

У зв'язку з викладеним слід зазначити, що у п. 1 ч. 1 ст. 69 КПК 1960 р. також передбачалось, що не можуть бути допитані як свідки тільки нотаріуси – з приводу того, що їм довірено або стало відомо при здійсненні професійної діяльності. О.В. Баулін та О.І. Поповченко звертали увагу на існуючу невідповідність між

цією нормою та ч. ч. 2, 3 ст. 8 Закону та пропонували доповнити вказаний пункт положенням, що крім нотаріуса не підлягають допиту як свідки інші особи, що вчиняють нотаріальні дії або залучаються до їх проведення чи яким про обставини, що становлять предмет нотаріальної таємниці, стало відомо у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків [6, с. 101].

Однак, п. 3 ч.2 ст. 65 КПК також має свої виключення. Зокрема, нотаріуси можуть бути допитані як свідки, і в праві, розголосити відомості, що становлять нотаріальну таємницю лише в тому обсязі, який дозволено фізичною особою, чия нотаріальна таємниця є предметом допиту. Така згода надається фізичною особою у письмовій формі.

Ще одним виключенням із такого правила можна вважати випадки, коли фізична особа, чия нотаріальна таємниця є предметом допиту може бути розкрита під час дачі показів у разі смерті цієї фізичної особи.

Отже, підсумовуючи усе вищевикладене, можна зробити висновок, що національне кримінальне процесуальне законодавство в Україні ще досі потребує змін та доповнень.

Порівнюючи його норми при розгляді конкретних аспектів, а саме правового статусу нотаріуса як свідка при збереженні інформації, що становить нотаріальну таємницю, варто зазначити, що дане питання не є врегульованим до кінця.

Зокрема, у юридичній літературі та працях відомих теоретиків та практиків чітко зазначено, яких саме доповнень потребує Кримінальний процесуальний кодекс України. Основною тезою, яка пронизує усі праці національних науковців є включення до списку осіб, які не можуть виступати як свідки у кримінальному процесі, мати «свідоцький імунітет», окрім нотаріусів безпосередньо, повинні бути ті, на кого спеціальним законодавством покладено обов'язок збереження нотаріальної таємниці. Оскільки, якщо розглядати дане питання ширше, то Законом України «Про нотаріат» передбачено, що особами, які здійснюють нотаріальні дії є не илше державні та приватні нотаріуси, але посадові особи органів місцевого самоврядування, наприклад. Хоча, законодавством і перебачено їхній обов'язок збереження у таємниці нотаріальних дій щодо особи, кримінальне процесуальне законодавство у своїх нормах прямої вказівки щодо не залучення їх як свідків у собі не містить.

Саме такі зміни повинні бути внесені до Кримінального процесуального кодексу України не лише для покращення законодавства в цілому, а й для забезпечення довіри громадян до такої категорії державних службовців як нотаріуси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/para059#o59>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/para0886#n886>